

Dilfuza ISLAMOVA,
Toshkent amaliy fanlar universiteti dotsenti v.b
E-mail: dilfuza.islamova712@gmail.com

Toshkent amaliy fanlar universiteti dotsenti N.Mirzayeva taqrizi asosida

UMUMTA'LIM MAKTABLARI BOSHQARUVIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING JORIY ETILISHI

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston umumta'lim maktablarida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni, ularning boshqaruv tizimidagi ahamiyati va samaradorligi o'rganiladi. Tadqiqotda Toshkent shahri va viloyatdagi 20 ta maktab misolida raqamli boshqaruv vositalarining ta'siri tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar maktablarda shaffoflikni oshirish, pedagogik jarayonni monitoring qilish va ota-onalar bilan aloqa o'rnatishda muhim vositaga aylangan.

Kalit so'zlar: Raqamli boshqaruv, umumta'lim maktabi, elektron jurnal, monitoring, ta'lim sifat.

ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ШКОЛАМИ

Аннотация

В данной статье исследуется процесс внедрения цифровых технологий в общеобразовательных школах Узбекистана, их значение и эффективность в системе управления. В исследовании было проанализировано влияние цифровых средств управления на примере 20 школ города Ташкента и области. Результаты показывают, что цифровые технологии стали важным инструментом для повышения прозрачности в школах, мониторинга педагогического процесса и общения с родителями.

Ключевые слова: Цифровое управление, средняя школа, электронный журнал, мониторинг, качество образования.

IMPLEMENTATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE MANAGEMENT OF GENERAL EDUCATION SCHOOLS

Annotation

This article will study the process of introduction of digital technologies in Uzbek secondary schools, their importance and effectiveness in the management system. The study analyzed the impact of digital controls on the example of 20 schools in the city of Tashkent and the region. The results show that digital technology has become an important tool in increasing transparency in schools, monitoring the pedagogical process, and communicating with parents.

Key words: Digital management, comprehensive school, Electronic Journal, monitoring, Educational Quality.

Kirish. So'nggi yillarda O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish orqali boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish asosiy vazifalardan biri bo'lib qoldi. Prezidentning 2020-yil 6-noyabrda PF-6108-son Farmoni bilan tasdiqlangan "2020–2030 yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi"da ham raqamlashtirish asosiy yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida raqamli boshqaruv tizimlarining amaliy joriy etilishi va ularning samaradorligi tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrda PF-6108-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "2020–2030 yillarda ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi"da ta'limni raqamlashtirish, elektron ta'lim muhitini shakllantirish

va pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan. Ushbu hujjat O'zbekiston ta'lim tizimining strategik raqamli transformatsiyasiga zamin yaratgan asosiy siyosiy-huquqiy manbadir.

Tahlil va natijalar. XXI asr texnologiyalar asri sifatida e'tirof etilmoqda. Raqamli transformatsiya inson faoliyatining barcha sohalarini — iqtisodiyot, sog'liqni saqlash, boshqaruv, ta'lim va madaniyatni tubdan o'zgartirmoqda. Jumladan, butun dunyoda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi strategik boshqaruvda yangi yondashuvlarni shakllantirmoqda. Bu jarayonda ta'lim sohasining roli alohida ahamiyat kasb etadi, chunki u jamiyat intellektual salohiyatining asosini tashkil etadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, umumiy o'rta ta'lim muassasalarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish va bu mexanizmlarni takomillashtirish bugungi kunning eng

dolzarb pedagogik va boshqaruv muammolaridan biri bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari va qarorlar asosida raqamlashtirish yo'nalishida muhim qadamlar tashlanmoqda. Ayniqsa, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish, elektron hujjat aylanishi, elektron kundalik va jurnal tizimlari, onlayn monitoring tizimlari va virtual sinflar orqali o'quv jarayonini nazorat qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Raqamli texnologiyalar — bu faqatgina kompyuterlar yoki internet emas, balki boshqaruvga refleksiv, analitik va maqsadli yondashuvni ta'minlovchi kompleks vositalar tizimidir.

Biroq, mazkur yo'nalishda hali qator muammolar ham mavjud. Jumladan, o'quvchilarning raqamli texnologiyalar asosida mustaqil ta'lim olishga bo'lgan tayyorgarligi yetarli emasligi, o'qituvchilar va maktab rahbarlarining raqamli savodxonlik darajasida farqlar mavjudligi, mavjud metodik ta'minotning yetarli emasligi va ularning amaliyotda noto'g'ri yoki noaniq qo'llanilishi bu sohada tizimli yondashuv zarurligini taqozo etmoqda. Ko'plab maktablarda internet tezligining sustligi yoki texnik vositalarning yetishmasligi esa jarayonni to'liq raqamlashtirishda jiddiy to'siqlardan biridir.

Bundan tashqari, ta'lim muassasasi rahbarlarining zamonaviy raqamli texnologiyalarni boshqaruvda oqilona, refleksiv va samarali qo'llash bo'yicha bilim, ko'nikma va kompetensiyalarining darajasi ham sohaning raqamli rivojlanish sur'atlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, raqamli texnologiyalarni ta'lim boshqaruvida qo'llash, ulardan foydalanish madaniyatini shakllantirish, ularni tahlil qilish, baholash va rivojlantirishga tanqidiy va ochiq yondashuvni qaror toptirish dolzarb ilmiy-metodik vazifalardandir.

Raqamli vositalar o'qitish jarayonining vositachi elementi sifatida pedagog va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy ierarxik modeldan chiqib, interaktiv, ko'pyo'nalishli va moslashuvchan ta'lim muhiti barpo etish imkonini bermoqda. Bu jarayonda o'qituvchi ko'proq yo'naltiruvchi, koordinator va motivator rolini bajaradi, o'quvchi esa bilim oluvchi emas, balki uni mustaqil izlovchi va yaratishga qodir faol subyekt sifatida shakllanadi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilar yozadigan, o'qiydigan, o'zaro muloqot qiladigan, ma'lumot almashadigan va bilimlarni konstruktiv tarzda qayta ishlab, birgalikda ijtimoiy tarmoqlar va virtual platformalarda hamkorlikda bilim yaratadigan subyektlarga aylanadi. Bu esa nafaqat ularning bilim darajasini, balki shaxsiy o'sishini, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Xususan, o'quvchilarning shaxsiyatini anglash, ijodiy tafakkurini rivojlantirish va raqamli axborot bilan ongli ishlash ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari kengayadi.

Bugungi kunda insoniyat "giperkonnektivlik" — ya'ni doimiy raqamli aloqa va axborot oqimlari bilan yashash tajribasini boshdan kechirmoqda. Ba'zi zamonaviy nazariyalarga ko'ra, texnologiya

odamzodning uchinchi evolyutsion bosqichini belgilab bermoqda. Bu sharoitda insonning ijtimoiy-psixologik sxemalari o'zgarib, og'zaki, eshitish va vizual madaniyat elementlari asosida yangi fuqarolik amaliyotlari, yangi o'rganish uslublari va o'zini ifodalash shakllari yuzaga kelmoqda. Bu esa o'z navbatida ta'lim tizimiga yangi yondashuvlarni talab qiladi: raqamli savodxonlik, ochiqlik, o'zini ifodalash va fikr almashish madaniyati.

Multimedia texnologiyalari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonlarining quyidagi afzalliklari ajralib turadi:

-O'quv materiallari vizual va interaktiv shaklda taqdim etilgani sababli, o'quvchilar mazmunni chuqurroq va puxta o'zlashtirish imkoniga ega bo'ladi.

-O'quvchilarda ta'limga nisbatan qiziqish kuchayadi, ular yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishda ishtiyoq bilan qatnashadilar.

-Ta'lim jarayoni samaradorligi oshib, vaqt resurslarining tejallishiga erishiladi.

-Olingan bilimlar mustahkam xotirada saqlanib, amaliyotda qo'llanish ko'nikmasi shakllanadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanish madaniyatini shakllantirish ham ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi zarur. Bu, eng avvalo, maktab o'quvchilarida axborotni tanlash, uni baholash va undan maqsadli foydalanish ko'nikmasini rivojlantirishni taqozo etadi. Bugungi global informatsion muhitda bu ko'nikmalar nafaqat o'quvchi sifatida, balki kelajakdagi fuqarolik roli uchun ham asosiy kompetensiya sifatida qaralmoqda.

Informatika va axborot texnologiyalari fani esa bu jarayonda nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. U axborot tizimlarining tuzilmasi, ishlash prinsiplari, ularning jamiyatdagi o'rni va ularni boshqarish metodologiyasi bilan shug'ullanadi. Bu fan orqali o'quvchilar algoritmik tafakkur, tizimli yondashuv, modellashtirish va masala yechish ko'nikmalarini egallaydilar.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida yaratilayotgan virtual ta'lim muhiti orqali o'quvchilar o'z-o'zini boshqarish, tanqidiy fikrlash, mustaqil izlanish va axborotga nisbatan mas'uliyatli yondashish madaniyatini shakllantiradi. Bunday raqamli o'quv muhiti o'quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirib, ularni global raqobatga tayyorlaydi.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalarni ta'limga integratsiyalash orqali nafaqat o'qitish uslublari, balki butun boshqaruv, baholash, aloqa va o'zaro ta'sir mexanizmlarini tubdan yangilash mumkin bo'lmoqda. Bu esa O'zbekiston ta'lim tizimini xalqaro darajaga olib chiqishda muhim omillardan biridir.

Xulosa va takliflar. Umumiy o'rta ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ta'lim jarayonining sifatini oshirish, boshqaruvni optimallashtirish hamda o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vositaga aylanmoqda. An'anaviy ierarxik ta'lim modelidan farqli o'laroq, raqamli vositalar asosida shakllanayotgan interaktiv muhit o'quvchilarni faol bilim oluvchilar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Shuningdek, bu texnologiyalar o'qituvchilarga o'z ish faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanish imkoniyatini yaratmoqda.

Multimedia va onlayn platformalar asosida ta'lim berish o'quvchilarda ta'limga bo'lgan motivatsiyani oshiradi, ularning fikrlash, muloqot qilish, tanqidiy tahlil va axborotni baholash kabi zamonaviy kompetensiyalarini shakllantiradi. Bu esa nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini ta'minlaydi, balki yosh avlodni axborotga boy, raqamli tafakkurga ega, raqobatbardosh shaxslar sifatida voyaga yetkazish imkonini beradi.

Biroq, mavjud infratuzilmaning ayrim cheklovlari, o'quvchi va o'qituvchilarning raqamli savodxonlik darajasi, metodik materiallarning yetarli emasligi kabi muammolar bu jarayonni sekinlashtirayotgan asosiy omillardandir. Shu bois, ta'lim tizimini raqamlashtirishda kompleks, tizimli va bosqichma-bosqich yondashuv, pedagogik va texnologik salohiyatni oshirish choralari muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalarni umumta'lim maktablarida joriy etish va ulardan foydalanish madaniyatini shakllantirish — zamonaviy ta'lim islohotlarining ajralmas bo'lagi bo'lib, bu boradagi izchil harakatlar O'zbekiston ta'lim tizimini global raqobatga moslashgan, zamonaviy va samarali boshqariladigan tizimga aylantiradi.

Maktab rahbarlari va pedagoglar uchun raqamli boshqaruv bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish:

Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish uchun pedagogik va boshqaruv xodimlari zamonaviy

axborot-kommunikatsiya vositalarini puxta egallashi zarur. Shu sababli, hududiy xalq ta'limi bo'limlari qoshida onlayn va oflayn formatdagi maxsus o'quv-modullar asosida kurslar joriy etilishi tavsiya etiladi.

Maktablarda raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha yagona strategik platforma ishlab chiqilishi:

-Raqamli ta'lim madaniyatini shakllantirishga qaratilgan pedagogik-metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish:

-Har bir fan kesimida raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha aniq metodik tavsiyalar va interaktiv dars ishlanmalarini ishlab chiqish o'qituvchilarning amaliy ishini yengillashtiradi va sifatni oshiradi.

-O'quvchilar uchun axborot madaniyati va raqamli savodxonlik bo'yicha qo'shimcha kurslarni joriy etish:

-Uzoq hududlardagi maktablarni texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash:

-Internet tarmog'i zaif bo'lgan hududlarda tarmoq infratuzilmasini rivojlantirish, zamonaviy kompyuterlar, planshetlar va interaktiv doskalar bilan jihozlash choralari ko'rilishi kerak.

-Raqamli texnologiyalar asosida boshqaruvning samaradorligini baholovchi indikatorlar tizimini joriy etish.

Maktab faoliyatining natijadorligini faqat an'anaviy mezonlar (baholar, intizom) bilan emas, balki elektron tizimlardagi faollik, axborot aylanish tezligi, ota-onalar bilan raqamli muloqot sifati kabi indikatorlar orqali ham baholash tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 06.10.2020 yildagi PQ-4851-
2. son
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining axborot texnologiyalari sohasida
4. ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va ularni itindustriya bilan integratsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida qarori.
5. Nurmuxamad Duisenov. AKT va Internet texnologiyalaridan foydalanishni o'rganish. – Toshkent: O'zMU nashriyoti, 2021 y